

Pratarmė

Nūdienos demokratiname pasaulyje tiek žurnalistika, tiek ir visuomenės informavimo dėsniai bei praktika vienodėja, sąlygojami ekonominių ir technologinių veiksnių. Nuolat komercialėjanti ir vis labiau rinkos dėsniams paklustanti žiniasklaida – svarbiausi žiniasklaidos sistemų konvergencijos rezultatai.

Diskusijose apie kintančias žurnalistikos kultūras, dažniausiai keliami tokie klausimai: Kaip globalinės raidos tendencijos veikia mažos šalies visuomenės informavimo priemonės? Kaip liberalios rinkos reformos veikia žiniasklaidos turinį mažose šalyse? Ar Skandinavijos šalių kapitalas daro įtakos žurnalistiniam darbui Baltijos žiniasklaidos rinkoje? Ar ir kaip skandinavų žiniasklaidos savireguliacijos modeliai, adaptuoti Baltijos šalims, prisideda prie žiniasklaidos konsolidacijos?

Lyginant žiniasklaidos procesus Šiaurės ir Baltijos šalyse, būtina atsižvelgti į žiniasklaidos struktūrų skirtumus, ekonominio ir technologinio (pvz., atvirumo inovacijoms), taip pat istorinio ir kultūrinio (pvz., skaitymo įpročių) kontekstų įvairovę. Politinės komunikacijos tyrėjai Daniel Hallin ir Paolo Mancini (2004) savo garsioje studijoje „Lyginant žiniasklaidos sistemas“ pabrėžė lyginamosios analizės svarbą, siekiant geriau suvokti ir konceptualizuoti nacionalinių žiniasklaidos sistemų kompleksiskumą.

Naujame „Informacijos mokslų“ numeryje publikuojami rinktiniai straipsniai, pristatyti tarptautinėje konferencijoje „Sudarant lyginamąją Baltijos ir Šiaurės šalių žiniasklaidos tyrimų darbotvarkę“, kurią organizavo Vytauto Didžiojo universiteto Viešosios komunika-

cijos katedra kartu su Baltijos žiniasklaidos tyrimų asociacija Kaune 2008 m. balandžio mėn. 18-19 d. Konferencijos ir šio leidinio rėmėjas – Šiaurės ministrų tarybos finansuojama Nordplus Neighbour programa.

Leidinyje publikuojamuose straipsniuose nagrinėjami įvairūs Šiaurės ir Baltijos šalių žiniasklaidos sistemų aspektai, tokie kaip: žiniasklaidos turinys ir vartojimas, naujienų rinkos ir žiniasklaidos politika, technologiniai skirtumai ir politinės komunikacijos kaita, žurnalistų mokymas ir žiniasklaidos raštingumo ugdymas. Pirmame leidinio skyriuje lokalius ir globalius Šiaurės ir Baltijos šalių žiniasklaidos sistemų pokyčius nagrinėja Lars W. Nord, Robert Vaagan ir Ainārs Dimants. Antroje dalyje Auksė Balčytienė, Epp Lauk, Terje S. Skjerdal, Halliki Harro-Loit ir Kadri Ugur diskutuoja apie profesionalios žurnalistikos standartus bei bendrojo žiniasklaidos raštingumo ugdymo poreikį kintančios žiniasklaidos kontekste. Žiniasklaidos vartojimo tendencijos ir naujienų rinkos pokyčiai Lietuvoje, Latvijoje ir Estijoje aptariami straipsniuose, kuriuos parengė Inta Brikšė, Vita Zelče, Peeter Vihalemm ir Kristina Juraitė.

Tikimės, jog šis teminis leidinys paskatins ateityje daugiau diskusijų, analizuojant bei lyginant Baltijos ir Šiaurės šalių žiniasklaidos procesus. Taip pat norėtume padėkoti visiems straipsnių autoriams, Zenonai Atkočiūnienei, Marcus Denton, Leonidui Zabulioniui ir Kristinai Šlekytei už jų profesionalią pagalbą, rengiant naują „Informacijos mokslų“ numerį.

*Auksė Balčytienė
Kristina Juraitė*

Editorial

Contemporary media systems are rapidly changing with economic as well as technological factors affecting news production cultures and culminating with more or less similar results worldwide. The most obvious signals of media systems convergence are increasing media commercialization and marketization.

With emerging claims about journalism homogenization, a number of important questions arise: How global developments are reflected in the media of small countries? What is the impact of market-led reforms (liberal regulation, weak state) on media performance in a small country? Has the presence of the Scandinavian capital in the Baltic media had any impact on how journalists perform their jobs? Do the Scandinavian models of media self-regulation when applied in the Baltics help the media there to achieve consolidation?

Taking into account differences in media structures of the Nordic and Baltic countries, and diversity of economic and technological (eg. openness to innovations), as well as historical and cultural (eg. reading culture) contexts, media performance in these countries can be studied through a comparative approach. In their prominent study “Comparing Media Systems”, Hallin and Mancini (2004) emphasized the role of comparisons for improving our comprehension and conceptualization of the complexities of the national media systems.

This special issue of “Information Sciences” includes selected papers presented at the Baltic-Nordic workshop “Setting comparative Baltic-Nordic media research agenda”, organized by Vytautas Magnus University, Department of Public Communications in

collaboration with the Baltic Association for Media Research (BAMR) in Kaunas, April 2008. The workshop and its proceedings have been supported by the Nordplus Neighbour Programme of the Nordic Council of Ministers.

The articles included into the special issue address a wide range of different approaches and topics around the media systems in the Nordic and Baltic countries, including media usage and content, news market and media policies, technological diffusion and changes in political communication, journalism training and media education. In the first part, local and global challenges for the media systems in Nordic and Baltic countries are discussed by Lars W. Nord, Robert Vaagan and Ainārs Dimants. In the second section of the articles, Aukse Balčytienė, Epp Lauk, Terje S. Skjerdal, Halliki Harro-Loit and Kadri Ugur invite to rethink the standards of professional journalism in the changing media environment, as well as to consider the need for more general media education in the region. Final cluster of the articles prepared by Inta Brikše and Vita Zelče, Peeter Vihalemm and Kristina Juraitė deals with the changes in the national media landscapes in Latvia, Estonia and Lithuania.

With the special issue we hope to encourage more discussions and comparative research on the Baltic-Nordic media issues in the future. We would like to thank all the authors for their contributions, as well as Zenona Atkočiūnienė, Marcus Denton, Leonidas Zabulionis and Kristina Šlekytė for their professional assistance and guidance with this special issue.

*Aukse Balčytienė
Kristina Juraitė*